

2018

ÅRSRAPPORT

INNHOOLD

TEKST

Spesialenheten for politisaker

LAYOUT

Newmarketing AS

TRYKK

X-IDE

FORSIDEFOTO

Gorm Kallestad, NTB scanpix

FOTO

Ole Berg-rusten / NTB scanpix

Gorm Kallestad / NTB scanpix

Berit Roald / NTB scanpix

Ateliér Klingwall

Lars A. Lien

Forord	3
Utrykningskjøring mot rødt lyssignal	4
Delegasjonsbesøk fra Georgia	6
Erfaringslæring i politiet	8
Brukerundersøkelse	9
Fra stikkprøvekontroll til reell kontroll	10
Statistikk 2018	12
Våpenforvaltning i politiet	16
Administrative vurderinger 2018	18
Utrykninger 2018	22
Saker i domstolen 2018	24
Positive påtaleavgjørelser 2018	28
Organisering og bemanning	32
Artikler fra tidligere årsrapporter	35

FORORD

Spesialenheten har gjennom flere år fått meget stor oppmerksomhet i sammenheng med straffesaken mot en tidligere politileder som 6. februar 2016 etter ordre fra Riksadvokaten ble tiltalt for medvirkning til innførsel av et meget betydelig kvantum narkotika, og for grov korrupsjon. Politilederen ble i Oslo tingrett dømt til fengsel i 21 år. Ankesak i Borgarting lagmannsrett pågikk fra august 2018 til januar 2019. Lagretten svarte mandag 28. januar 2019 nei på hovedspørsmål om den tidligere politilederen er skyldig i å ha medvirket til innførsel av narkotika, og ja på hovedspørsmål om han har mottatt en utilbørlig fordel i anledning stilling (korrupsjon). Retten (de tre fagdommerne) besluttet etter at lagretten hadde avsagt sin kjennelse at saken skal behandles på ny for

andre dommere. Retten mener enstemmig at det er utvilsomt at den tidligere politilederen er skyldig. Rettens beslutning om at saken skal behandles på ny er av forsvarer anket til Høyesterett.

Media har fulgt saken tett og har belyst sakens ulike spørsmål svært inngående, blant annet gjennom løpende referat fra bevisførselen, herunder fra tiltaltes og vitners forklaringer. Et gjentakende spørsmål fra media til Spesialenheten har allikevel vært hva saken koster. Hvor mye penger har Spesialenheten brukt på saken? Svaret på det er at Spesialenheten i sammenheng med etterforskningen i 2014 og 2015 fikk tilleggsbevilgninger med til sammen 17,2 millioner kroner. Øvrige kostnader i sammenheng med saken har vært dekket innenfor enhetens alminnelige bevilgning. Spesialenheten mener behandlingen av saken i domstolene med tydelighet har vist at det har vært riktig å bruke samfunnets ressurser til å etterforske den konkrete saken.

Enhver etterforskning skal være effektiv, gjennomføres med riktig kompetanse og ikke koste mer enn nødvendig. Som samfunn kan vi ikke være tilbakeholden med, eller la være, å etterforske og føre for domstolen saker som gjelder mistanke om korrupsjon i politiet, selv om etterforskningen kan bli omfattende og kostbar. Høyesterett har ved behandling av tidligere sak som gjelder korrupsjon i politiet (Rt. 2011. s. 477) uttalt at det ved vurderingen av alvorret i en

korrupsjonshandling må tas hensyn til hva slags offentlige myndighetspersoner det er tale om, og at polititjenestepersoner står i en særstilling: «De utøver inngripende myndighet på vegne av det offentlige, og det er nødvendig at de nyter alminnelig tillit i samfunnet. Korrupsjon forøvet av polititjenestemenn undergraver tilliten til rettsapparatet, og slike forbrytelser representerer en trussel mot viktige prinsipper som vårt samfunn bygger på, ikke minst prinsippet om likhet for loven. Dersom det fester seg et inntrykk av at man med tilstrekkelig ressurser eller kontakter kan kjøpe seg fri fra plikter som er pålagt i lov eller avgjørelser av offentlige myndigheter, vil det ramme tilliten til rettsstaten.»

Ved innføringen av nytt straffebud om korrupsjon i 2003, er det i forarbeidene vist til at korrupsjon i liten grad har vært avdekket i Norge. I rettskraftige avgjørelser i Spesialenhetens portefølje finner vi fra 2005 at 6 personer er domfelt for korrupsjon. 4 av de 6 innehadde politistillinger. Vi må følgelig i dag kunne slå fast at risikoen for korrupsjon i politiet er reell. Av hensyn til samfunnet og rettstaten må vi være villige til å betale de kostnader som er nødvendige for å avdekke og følge korrupsjon.

Jan Egil Presthus

Sjef for Spesialenheten for politisaker

UTRYKNINGSKJØRING MOT RØDT LYSSIGNAL

*Kjøring mot rødt lyssignal
stiller ekstra krav til
utrykningsførerens aktsomhet
og at andre trafikanter varsles.
Utrykningsføreren skal sette
ned farten så mye at han straks
kan stanse for mulig kryssende
eller møtende trafikk, og det
skal som hovedregel varsles
med blålys og sirener.*

Spesialenheten har i 2018 gitt forelegg til 6 polititjenestepersoner som under utrykning har kjørt mot rødt lyssignal og kollidert med trafikant som har kjørt eller gått inn i krysset mot grønt lys.

Politiet kan under utrykning kjøre mot rødt lyssignal jf. vegtrafikkloven § 11 og trafikkreglene § 2 nr. 4 bokstav a og b. Utrykningskjøring er nærmere beskrevet i Politidirektoratets instruks for utrykningskjøring og forfølgelse av kjøretøy. Utrykningskjøring kan bare skje «når det er nødvendig for å

redde liv, begrense skade på person eller betydelige materielle verdier, sikre viktige bevis, pågripe person eller for å ivareta politiets ansvar for beskyttelse av viktige samfunnsinteresser.»

Aktsomhetsnormen i vegtrafikkloven § 3 gjelder også for politiet under utrykningskjøring. Hvordan aktsomhetsnormen skal anvendes i en utryknings situasjon må vurderes konkret. Behovet for å få gjennomført tjenesteoppdraget må avveies mot hensynet til trafiksikkerheten.

Å kjøre mot rødt lyssignal øker risikoen for vegtrafikkuhell. Bilførere som har kollidert med politibil i et i lyskryss oppgir som oftest at de ikke så politiets kjøretøy før de selv kjørte inn i krysset mot grønt lys. Forklaringene viser at trafikanter kan oppfatte trafikkbildet og reagere annerledes enn utrykningsførerene forventer at de vil gjøre. Sikten inn i krysset kan spille inn på hva andre trafikanter oppfatter, og om de ser utrykningskjøretøyet.

På grunn av den økte risikoen, stilles det ekstra krav til utrykningsførerens aktsomhet og at andre trafikanter varsles om utrykningskjøringen. Det følger av trafikkreglene § 2 nr. 4 og utrykningsinstruksen at sjåføren skal sette ned farten så mye at han straks kan stanse for mulig kryssende eller møtende trafikk, og kjøringen kan kun fortsette dersom det kan skje uten fare. Politiet skal også benytte blålys og sirene. Varsling kan bare helt eller delvis unnlates dersom tjenstlige hensyn tilsier det, og da skjerpes kravet til aktsomhet ytterligere. I flere av sakene som er behandlet av Spesialenheten i 2018 ble det kun varslet med blålys, og det var ikke opplysninger i sakene som tilsa at sirener kunne unnlates.

Spesialenheten har omtalt andre momenter ved utrykningskjøring i årsrapporten for 2015 side 18 og 19.

FRA VENSTRE:

Marika Zakareishvili (Departementet for Utdanning, Vitenskap, Kultur og Sport)

Rati Ionatamishvili (leder av delegasjonen, Komitéen for menneskerettigheter og integrering, helse- og sosialavdeling)

Helle Gulseth (etterforsningsleder fra Spesialenheten)

George Tughushi (Komitéen for menneskerettigheter og integrering, juridisk avdeling)

Maia Kipshidze (Georgias ambassadør til Norge)

Natia Sebiskveradze (rådgiver ved den georgiske ambassaden i Norge)

For øvrig besto delegasjonen av:

Dimitri Tskitishvili (Komitéen for menneskerettigheter og integrering, utenrikspolitisk avdeling)

DELEGASJONSBESØK FRA GEORGIA

*I oktober 2018 mottok
Spesialenheten en delegasjon fra
det georgiske parlamentet som
var i Norge for å besøke norske
myndigheter.*

Ett av temaene delegasjonen var interessert i å få vite mer om, var norsk praksis og erfaring med etterforskning av anførsler om straffbare forhold begått av politiansatte. Særlig ønsket delegasjonen informasjon om hvilke tiltak Norge har iverksatt for å sikre uavhengighet og upartiskhet i etterforskningen. Delegasjonen var også interessert i hvordan påtalemyndigheten er organisert og hvilken rolle påtalemyndigheten har under etterforskningen av slike saker. Spesialenheten orienterte om organisering, mandat og ulike sakstyper som enheten behandler.

Delegasjonen opplyste at parlamentet i Georgia i 2018 vedtok en lov som endret deres system. Ansvaret for etterforskning av straffbare handlinger begått av offentlige ansatte, herunder ansatte i politiet, ble gitt til «The Data Protection Inspectorate».

Statsministeren oppnevner en kommisjon som skal finne aktuelle kandidater for lederstillingen. «The Data Protection Inspector» blir utnevnt av parlamentet for en periode på 6 år. Perioden kan ikke forlenges.

Da loven trådte i kraft 1. januar 2019 ble ansvarsområdet til «The Data Protection

Inspectorate» utvidet til å omfatte etterforskning av saker med påstander om tortur, umenneskelig og nedverdiggende behandling, samt myndighetsmisbruk. Videre omfatter mandatet saker der noen dør mens de er frihetsberøvet av politiet eller andre offentlige ansatte, herunder i politiarrest, i fengsel eller andre institusjoner.

Etterforskningen vil være under tilsyn av påtalemyndighet, som også vil iretteføre sakene. Dette tilsynet vil bli utført av en egen enhet i påtalemyndigheten, eller av spesialiserte påtalejurister.

Mandatet omfatter ikke innenriksministeren, statlig sikkerhetssjef, Riksadvokaten eller ansatte i påtalemyndigheten som fører tilsyn med etterforskningen foretatt av «The Data Protection Inspectorate».

ERFARINGS- LÆRING I POLITIET

I tillegg til å etterforske og påtaleavgjøre saker som gjelder spørsmålet om ansatte i politi/påtalemyndighet har begått en straffbar handling i tjenesten, skal Spesialenheten bidra til å nå målet om å styrke forebyggingen av kriminalitet internt i politiet.

Informasjon om faktiske hendelser er et viktig grunnlag for diskusjon og læring i politiet. Informasjonsdeling er et av styringsparameterne som Spesialenheten er gitt fra Justis- og beredskapsdepartementet.

Det er viktig at relevant informasjon gjøres tilgjengelig, og Spesialenheten gjør dette på ulike måter.

Sammendrag av alle avgjørelser

Spesialenheten har fra 2014 publisert sammendrag av alle avgjorte saker på Spesialenhetens hjemmeside www.spesialenheten.no.

For saker som gjelder bruk av skytevåpen, hendelser i arresten og bilforfølgelse, publiseres vedtaket anonymisert. På hjemmesiden publiseres også andre aktuelle saker. Det er Spesialenhetens erfaring at sammendragene blir lest, særlig av journalister, politiansatte

og politihøgskolestudenter. Vi er kjent med at anonymiserte vedtak blir brukt til å lage caser og problemstillinger i læringsøyemed.

Saker sendes til administrativ vurdering i politiet

Spesialenheten skal i henhold til påtaleinstruksen sende en sak til berørt politidistrikt eller særorgan dersom det gjennom etterforskningen har kommet frem forhold som bør vurderes administrativt. Dette kan handle om behov for utarbeidelse eller revidering av instruks og retningslinjer, at en tjenesteperson bør følges opp i personalsporet, at saken danner grunnlag for erfaringslæring el. Det er politidistriktet/særorganet som selv følger opp og behandler disse sakene videre.

Førsteamanuensis Linda Hoel ved Politihøgskolen i Bodø og førsteamanuensis Brita Bjørkelo ved Politihøgskolen i Oslo gjorde en undersøkelse i 2017 av erfaringslæring basert på saker sendt til administrativ vurdering fra Spesialenheten. Undersøkelsen var omtalt i Spesialenhetens årsrapport for 2017 side 16 og 17.

Foredrag om virksomheten og sakene vi behandler

Spesialenheten bidrar med opplysninger om enhetens arbeid og erfaringer ved direkte kontakt med politihøgskolestudenter og ansatte i politidistriktene. I 2018 holdt Spesialenheten foredrag på kurs og seminarer i politidistriktene og ved Politihøgskolen. Foruten å informere om Spesialenhetens mandat og hvordan vi arbeider, er også konkrete innspill med bakgrunn i erfaringer fra saker og etikk aktuelle temaer i disse foredragene.

Årsrapporten

I årsrapportene informerer Spesialenheten om aktuelle saker og temaer som enheten ønsker å sette fokus på.

Materiale til artikler, oppgaver, forskning mv.

Spesialenheten får jevnlig henvendelser fra personer, særlig politihøgskolestudenter, som skal skrive oppgaver eller artikler om temaer innenfor Spesialenhetens virkeområde. Enheten er ofte behjelpelig med å finne fram til anonymiserte påtalevedtak som er relevant for temaet som skal belyses i oppgaven/artikkelen.

BRUKER- UNDER- SØKELSE

Politimesterne og ledere for andre virksomheter som omfattes av Spesialenhetens mandat ble i januar 2018 anmodet om å besvare en undersøkelse om brukertilfredshet med enhetens oppgaveløsning (brukerundersøkelse). I undersøkelsen ble det framsatt 28 påstander om Spesialenhetens arbeid som mottakerne ble bedt om å vurdere ved å krysse av blant svaralternativene: (1) helt uenig, (2)

delvis uenig, (3) verken eller, (4) delvis enig, (5) helt enig, og (6) vet ikke/ikke relevant. Svarfrist var 1. mars 2018. Undersøkelsen ble også sendt statsadvokatembetene til orientering, og med mulighet for å avgi svar for statsadvokatembeter som ønsket det.

Spesialenheten mottok 20 besvarelser. Alle politidistrikt med unntak av ett besvarte undersøkelsen. I Vest politidistrikt avga 3 driftsområder/enheter svar. I tillegg ble det mottatt svar fra Kripos, Politiets sikkerhetstjeneste, Politiets utlendingsenhet, Utrykningspolitiet, Økokrim og to statsadvokatembeter.

Svar til påstander som knytter seg til rutiner for innsendelse av saker, Spesialenhetens kommunikasjon med politiets virksomheter ved innhenting av opplysninger, Spesialenhetens tilgjengelighet med mer er gjennomgående positive. Til påstanden om at Spesialenheten sender anmodninger til politidistriktene på en hensiktsmessig måte svarte 17 at de er helt enige og 3 har svart at de er delvis enige.

Til påstanden om at Spesialenhetens saksbehandlingstid er akseptabel har 2 av respondentene svart at de er helt uenige, 5 er

delvis uenige, 8 er delvis enige, 3 er helt enige og 2 vet ikke.

16 har svart at de er helt enige i at Spesialenhetens vedtak er tilstrekkelig begrunnet, og 15 har svart at de er helt enige i at Spesialenhetens vedtak er lette å forstå.

I svar som gjelder Spesialenhetens nettside er det noe mer variasjon i svarene enn for andre områder. Til påstanden om at nettsiden er nyttig, svarte 4 at de er delvis enige, 7 helt enig, 1 er delvis uenig og 2 svarer verken eller, mens 6 ikke vet. Svarene her kan tyde på at nettsiden ikke er kjent for eller benyttet av alle.

Til påstanden om at Spesialenhetens årsrapport er nyttig for å bli oppdatert om aktuelle saker mm. har 14 svart at de er helt enige, 5 er delvis enige og 1 vet ikke.

Spesialenheten vurderer samlet sett tilbakemeldingene som gis gjennom spørreundersøkelsen som positive. 69 % av svarene som er avgitt ligger innenfor kategoriene delvis enig eller helt enig. Undersøkelsen anses å vise at enhetens største utfordring er saksbehandlingstiden. Dette er også framhevet i enkelte av de skriftlige kommentarene.

FRA STIKKPRØVE- KONTROLL TIL REELL KONTROLL

Tiden med stikkprøvekontroll av hva ansatte har brukt politiets registre og systemer til er i ferd med å bli historie. Politiets sporings- og analyseløsning er med på å bygge tillit til at opplysninger behandles i tråd med regelverket.

Politiets sentrale registre og systemer er viktige verktøy for tilgang til og deling av informasjon i politiet. Registerne inneholder informasjon som er nødvendig for å forebygge og bekjempe kriminalitet, samt opplysninger som dokumenterer politiets virksomhet og opptreden overfor borgerne. Opplysninger i registerne er taushetsbelagte, og kun de som har tjenestemessig behov kan søke i, og bruke opplysningene.

Politiet har en lovpålagt plikt til å beskytte opplysninger mot uautorisert tilgang. Ett av tiltakene er plikten til å spore all bruk av politiets registre og systemer og føre jevnlig kontroll med sporingsloggen. For å kunne oppfylle denne plikten, har Politidirektoratet og Kripos gjennom SPOR-programmet utviklet en sporings- og analyseløsning for politiets sentrale registre og systemer. Løsningen er todelt; en sporingsdel og en analysedel. Løsningen brukes av Kripos, som er behandlingsansvarlig for 17 av 19 sentrale politiregistre.

Sporingsdelen av løsningen er en videreføring av praksisen med registrering av bruk av politiets registre og systemer. Den nye sporingsløsningen sørger for at loggene over

alle registre og systemer registrerer de samme opplysningene og at loggene blir enklere å hente ut enn tidligere.

Analyseløsningen skal redusere grunnlaget for kontroll, slik at kontrollen kan utføres mer effektivt. Tradisjonelt har politiet brukt stikkprøvekontroll for å kontrollere sporingslogger. Stikkprøvekontroll går ut på at tilfeldig valgte søk eller oppslag kontrolleres. Volumet av søk og oppslag i de sentrale politiregistrene er svært stort, og andelen uberettiget bruk er minimal. Som et resultat av dette har tilfeldig stikkprøvekontroll i realiteten liten effekt. Det har derfor vært nødvendig å utvikle en metode for å systematisk analysere og plukke ut oppslag som det kan være grunn til å undersøke nærmere. De søkene og oppslagene som fremkommer etter analysen, kan ikke uten videre anses som søk og oppslag som er gjort uten tjenestemessig behov. Derfor blir alle resultatene fra analyseløsningen også manuelt undersøkt. Analyseløsningen er således først og fremst et egnet seleksjonsverktøy for en mer målrettet kontroll.

Resultater fra analyseløsningen skal undersøkes og følges opp av distriktet eller særorganet hvor den aktuelle ansatte

jobber. Dette fordi distriktet/særorganet kjenner til den ansattes arbeidsområder og vil kunne bidra til en rask avklaring av oppfølgingsbehovet knyttet til det enkelte oppslag eller søk. Kripas sender ukentlig ut resultater fra analyseløsningen til distriktene og særorganene til oppfølging lokalt.

Dersom lokalt distrikt eller særorgan vurderer det slik at det er grunnlag for å følge opp oppslaget eller søket, vil distrikt eller særorgan følge opp på egnet måte i samsvar med bestemmelser i statsansattloven og arbeidsmiljøloven. Den ansatte har krav på innsyn i all dokumentasjon i saken. Dersom den ansatte ikke hadde tjenestemessig behov for å gjøre oppslaget eller søket, får vedkommende en reaksjon tilpasset alvorlighetsgraden i forholdet. Reaksjonen kan variere fra en påminnelse om hva som er gjeldende regler for registerbruk til en administrativ reaksjon eller ordensstraff. Dersom distriktet/særorganet vurderer det slik at forholdet er straffbart, anmeldes forholdet til Spesialenheten for politisaker.

Sporings- og analyseløsningen ble satt i drift i august 2017. Det ble gjennomført en evaluering av løsningen i januar 2018.

Evalueringen viste at distrikter og særorganer i all hovedsak er positive til løsningen, og at 86 % av de spurte mener at løsningen har stor effekt for å forhindre urettmessige søk og oppslag. Dette samsvarer med Kripas' erfaring. Det var en markant nedgang i antallet rapporterte oppslag i august 2018 sammenlignet med august 2017. Økt bevisstgjøring er en av hovedfaktorene som trekkes frem i evalueringen.

Kripas vil i samarbeid med Politidirektoratet og Politiets IKT-tjenester videreutvikle sporings- og analyseløsningen i 2019, og forventer at effekten av løsningen vil bli ytterligere forbedret som et resultat av dette arbeidet.

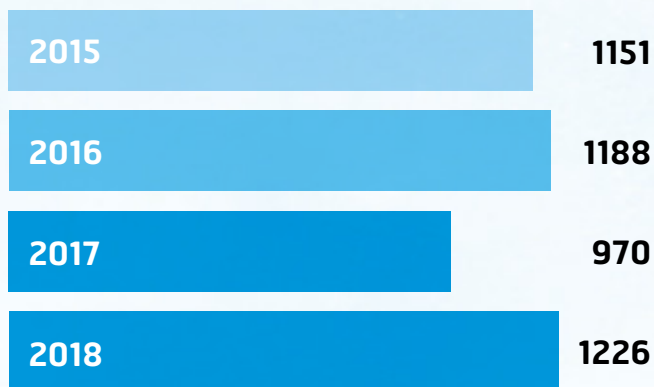
Bilde:
Personvernrådgiver Kathrine Rogstad, seksjon for personvern ved retts- og påtaleenheten ved Kripas.

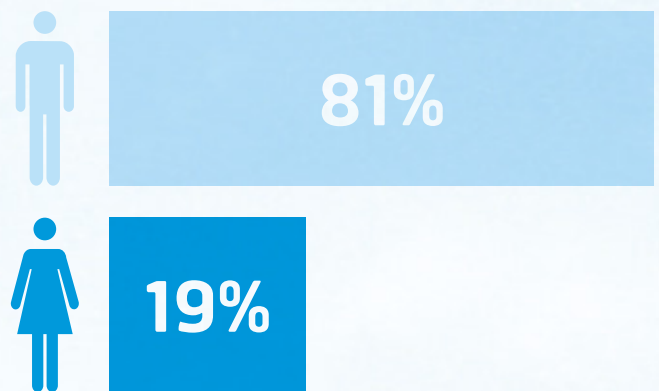
Bilde:
Seksjonsleder Mari Hersoug Nedberg, seksjon for personvern ved retts- og påtaleenheten ved Kripas.

STATISTIKK 2018

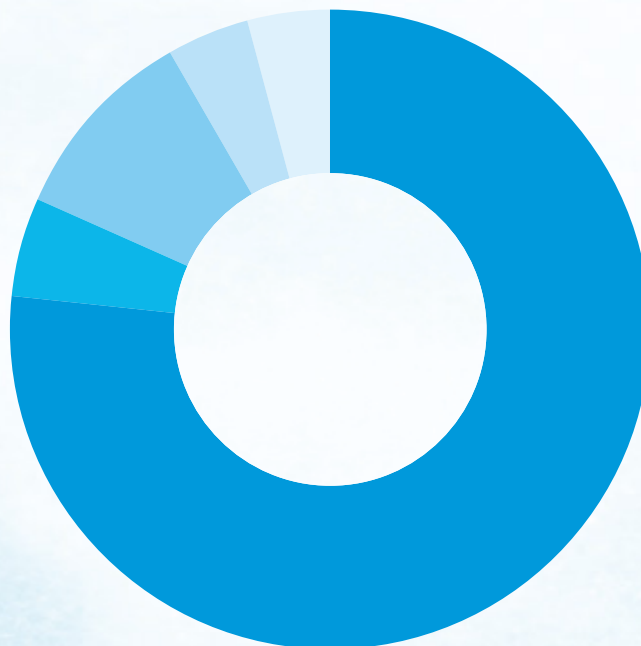
REGISTRERTE ANMELDELSER

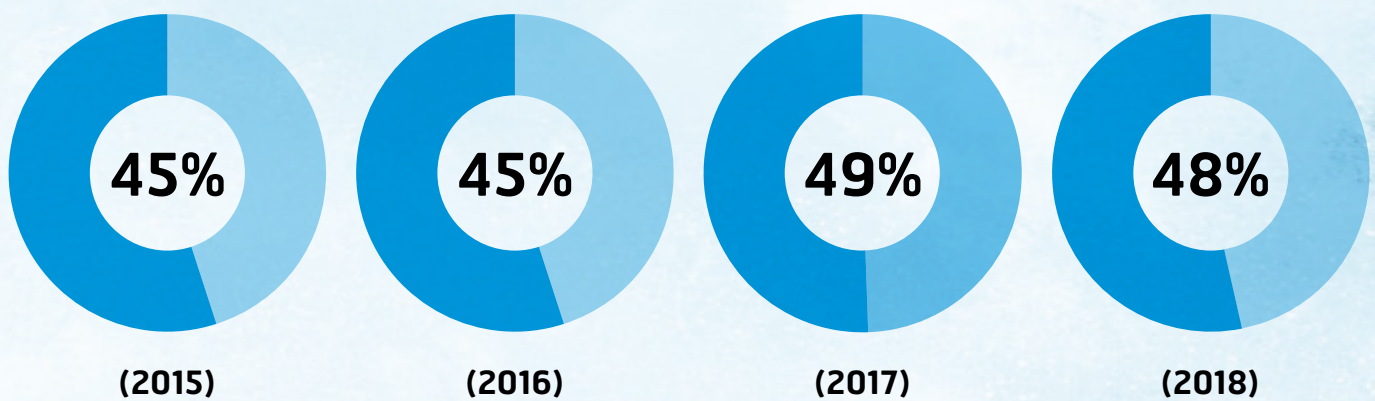
ANMELDERE [KJØNNSFORDELING]

HVEM ER ANMELDERE?

IKKE RIMELIG GRUNN TIL Å ETTERFORSKE [GRAFER VISER ANDEL HENLAGT UTEN ETTERFORSKING]

Spørsmålet om det skal iverksettes etterforskning er av skjønsmessig karakter. I følge straffeprosessloven § 224 foretas etterforskning når det som følge av anmeldelse eller andre omstendigheter er rimelig grunn til å undersøke om det foreligger straffbart forhold som forfølges av det offentlige. Ved vurderingen av om det er rimelig grunn til å iverksette etterforskning, vil sentrale momenter være sannsynligheten for at det har funnet sted en eller flere straffbare handlinger, hvor alvorlige de eventuelle straffbare handlinger antas å være og en konkret saklighetsvurdering.

Spesialenheten har en lav terskel for å iverksette etterforskning. At Spesialenheten henlegger 48 % av sakene uten etterforskning skyldes blant annet at mange anmeldelser gjelder fullt ut lovlige tjenestehandlinger og at en del anmeldelser er klart usaklige eller helt uten begrunnelse. Spesialenheten mottar også anmeldelser hvor anmelder åpenbart har som motiv å hindre politiets arbeid i en pågående etterforskning. Selv om saken henlegges uten etterforskning, er det som regel gjort en del undersøkelser og det skrives et skriftlig begrunnet vedtak.

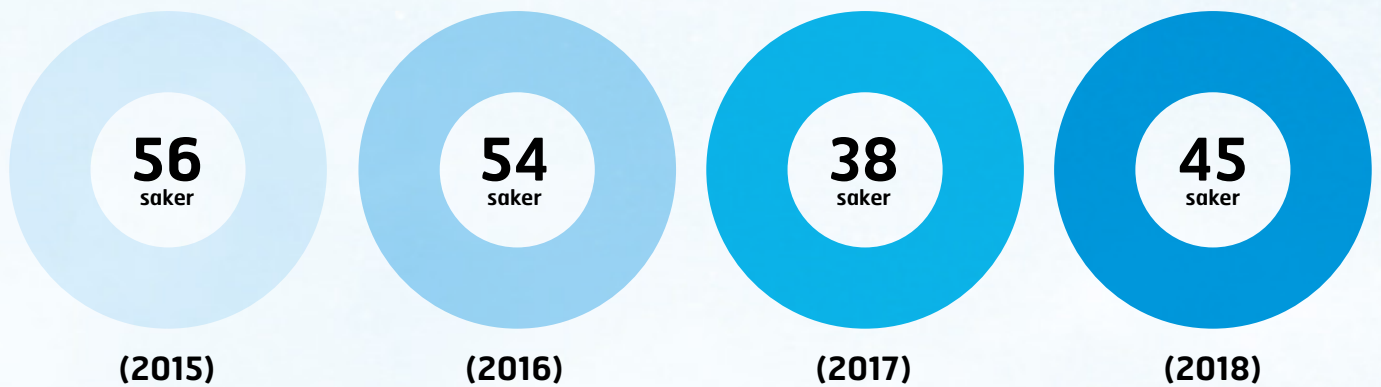
Sammendrag av alle avgjørelser legges ut på Spesialenhetens nettside.

HVEM ER ANMELDT / MISTENKT?

STATISTIKK 2018

ADMINISTRATIVE VURDERINGER [Saker sendt politimester eller sjef for særorgan - les mer på sidene 18-21]

KLAGER TIL RIKSADVOKATEN

176

Riksadvokaten har i 2018 behandlet 176 klager over Spesialenhetens avgjørelser.

172

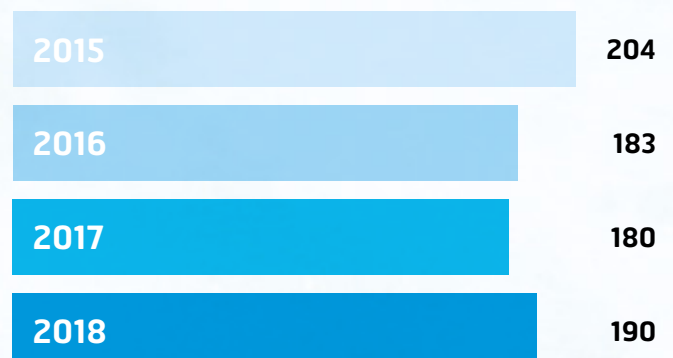
Spesialenhetens vedtak opprettholdes i 172 av sakene. Riksadvokaten har i 3 saker endret henleggelsesbegrunnelsen og har i 1 sak bedt om at en tiltalebeslutning utvides med 1 ny post.

20%

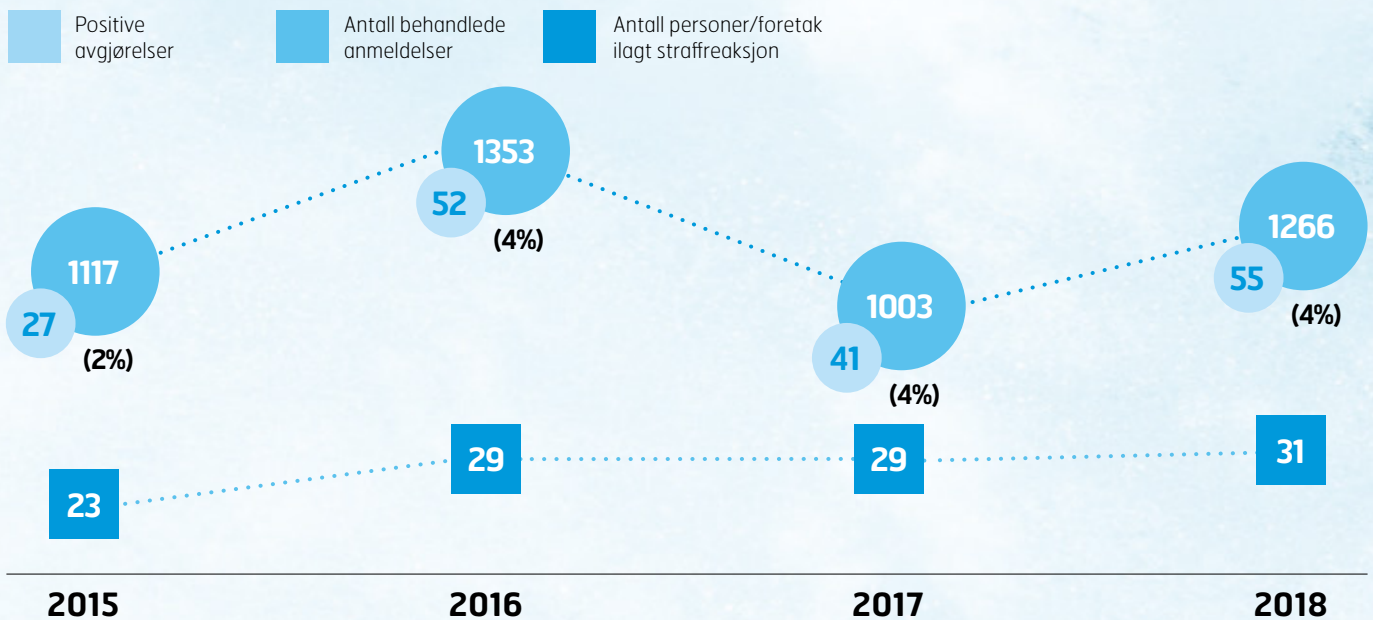
Andelen klager utgjør 20% av påtaleavgjorte saker i 2018.

SAKSBEHANDLINGSTID [dager]

Spesialenhetens mål er at gjennomsnittlig saksbehandlingstid ikke skal overskride 150 dager.

POSITIVE PÅTALEAVGJØRELSE

I 2018 ble det i 55 av 1266 behandlede anmeldelser reagert med forelegg, tiltale eller påtaleunntelser (4 %). Det var i alt 30 personer og 1 foretak som ble ilagt en straffreaksjon. Sakene er nærmere omtalt på side 28-31.

Spesialenheten må som påtalemyndighet avgjøre saker i samsvar med rammer som følger av lovgivning og rettspraksis. Politiet har gjennom lovgivningen vide fullmakter, blant annet til å bruke makt for å gjennomføre tjenesteoppdrag.

Både lovgiver og domstolene har slått fast at politiet skal ha et bredt rom for feilvurderinger før straff kommer til anvendelse på en ellers lovlig tjenestehandling. Straffansvar skal vurderes ut i fra tjenstepersonens oppfatning av situasjonen der og da.

VÅPEN- FORVALTNING I POLITIET

Spesialenheten har etterforsket flere saker som har reist spørsmål om kvalitet i kontrollen med politiansattes private erverv av våpen.

Bildet over til høyre er tatt av politioverbetjent Tor Skjellaug, og gjengis etter samtykke fra politiet.

Erverv av skytevåpen krever tillatelse fra politimesteren. Myndigheten er delegert til forvaltningskontorene i politidistriktene. Det er våpeninnehaverens bostedsadresse som er bestemmende for hvilket politidistrikt som behandler en våpensøknad. For ansatte i politiet innebærer det ofte at søknaden behandles i det politidistriktet de selv arbeider i.

I 2013 ba Spesialenheten Politidirektoratet vurdere om politiansatte bør få sine søknader om erverv av våpen behandlet i et annet politidistrikt enn der de er ansatt. Bakgrunnen var en etterforskning mot en tidligere ansatt i Hedmark politidistrikt, hvor det under Spesialenhetens etterforskning framkom opplysninger som var egnet til å vurdere blant annet denne problemstillingen administrativt. Saken er tidligere omtalt i Spesialenhetens årsrapporter for 2014 og 2015. Tjenestepersonen ble ved Eidsivating lagmannsretts dom av 8. mai 2015 dømt til fengsel i 10 måneder, hvorav 5 måneder betinget, og inndragning av våpen og ammunisjon. Tjenestepersonen hadde våpensamlerlisens, og saken gjaldt blant annet politiets kontroll med avgrensningen av samlerområdet og det totale antall våpen hos samleren. Spesialenheten ba både

Politidirektoratet og politidistriktet vurdere administrativt at det ikke var gjennomført noen kontroll med tjenestepersonens oppbevaring av våpen, til tross for at han lenge hadde vært registrert med et svært høyt antall våpen.

Spesialenheten har i årene etter at denne saken ble sendt til administrativ vurdering i Politidirektoratet, etterforsket flere saker med lignende problemstillinger.

En slik sak ble avgjort av Spesialenheten i 2018. Saken startet ved at politiet selv avdekket kobling mellom en siktet i lokal sak og en ansatt i politiet, som var våpensamler. Ved nærmere undersøkelser ble det avdekket et stort antall illegale våpen i tilknytning til den ansatte i politiet, deriblant våpen som skulle være konfiskert i følge våpenregisteret. Betegnelsen konfiskert var misvisende og omfattet både våpen som skulle være deaktivert og destruert. Undersøkelser av de deaktiverte våpen viste at de var funksjonelle eller med enkle grep kunne gjøres funksjonelle igjen. Spesialenhetens etterforskning viste at en sivil ansatt i politiet, uten å gjøre ytterligere undersøkelser, hadde endret våpennummer på til sammen 14 våpen registrert på denne personen. Dette ble gjort i tillit til at

opplysningene fra våpensamleren var korrekte. Den sivilt ansatte ble i 2018 av Spesialenheten gitt forelegg for grovt uaktsom tjenestefeil.

I den samme saken avdekket etterforskningen at en politiansatt ved samme tjenestested hadde ført 112 våpen tilhørende våpensamleren ut fra hans våpenkort med den begrunnelse at våpnene var plomberte. Ved undersøkelse av våpnene viste det seg at 90 av dem var fullt ut funksjonelle. Kontrollen hadde vært mangelfull, og tjenestehandlingen gjort i tillit til at opplysningene fra våpensamleren var korrekte.

Det er i sammenheng med nylig gjennomførte etterforskninger i Spesialenheten mot to ulike våpenkontorer i hvert sitt politidistrikt avdekket at det oppbevares våpen som er registrert destruert for flere år siden, og at opplysninger om destruksjonen ikke stemmer overens med de våpen og våpendeler som faktisk gjenfinnes. Bildet som tegner seg er så uoversiktlig at det reiser mistanke om at tjenestepersoner kan ha tatt eller omsatt våpen eller våpendeler som skulle ha vært destruert. Under Spesialenhetens etterforskning kom det frem at de to våpenkontorene hadde som rutine å registrere våpen som destruert/kondemnert i Nasjonalt våpenregister på bakgrunn av

skriftlige og dels uformelle beskjeder fra andre enheter i samme politidistrikt. De ansatte ved våpenkontorene la til grunn at våpnene ville bli destruert, og det ble derfor ikke ført ytterligere kontroll av om det faktisk skjedde.

I en av sakene kom det frem at en polititjenesteperson hadde tatt imot fire våpen fra et dødsbo for destruksjon. Avdøde hadde vært bosatt i et annet politidistrikt, og tjenestepersonen sendte bekreftelse til dette politidistriktet om at våpnene var innlevert for destruksjon. På bakgrunn av bekreftelsen ble alle de fire våpnene registrert som destruert. I forbindelse med nedleggelsen av lensmannskontoret og oversendelse av våpen som var oppbevart der til nærmeste våpenkontor, kom det frem at ett av de fire våpnene manglet, mens våpendeler fra de tre andre var på avveie. Etterforskningen har ikke avdekket hvor våpendelene er blitt av. Under etterforskningen kom det frem at tjenestepersonen, to år etter at våpnene var innlevert for destruksjon, tok kontakt med arvingen i dødsboet og ba om at et familiemedlem fikk kjøpe ett av våpnene. Arvingen stusset over dette, men kjøpet gikk i orden. Da ervervet ble registrert ble det ikke reagert på at våpenet var oppført som destruert i våpenregisteret.

Spesialenheten sendte i 2018 på nytt spørsmålet om behandling av ervervsøknader for ansatte i politiet til administrativ vurdering til Politidirektoratet. Bakgrunnen var saken som er omtalt tidligere i artikkelen som gjaldt en våpensamler som viste seg å ha mange funksjonelle våpen som var registrert som kondemnert. Spesialenheten mente i tillegg at etterforskningen i saken ga grunnlag for at både politidistriktet og Politidirektoratet vurderte administrativt behovet for ledelse i politiets våpenforvaltning som kan sikre saksbehandlingen generelt og spesielt i enkeltsaker.

Våpenforvaltning er en viktig samfunnsoppgave. Det er nødvendig at ansatte som skal drive med våpenforvaltning får opplæring og veiledning, samt at ledelsen i politidistriktet vier fagfeltet tilstrekkelig oppmerksomhet. Det er også viktig at politiet behandler innleverte våpen på en måte som sikrer god notoritet over hvor det til enhver tid befinner seg og har klare rutiner for dette. Spesialenheten mener at ansatte i politiet ikke bør erverve våpen som er levert til politiet av publikum, med mindre det kan skje på samme grunnlag som andre interesserte. Politiet bør ha oppmerksomhet mot forvaltningskontroller også for politiansatte som innehar våpen.

ADMINISTRATIVE VURDERINGER 2018

Spesialenheten har i 2018 sendt 45 saker til politimester eller sjef for særorgan for administrativ vurdering. Her gjengis noen av sakene.

ØST POLITIDISTRIKT

Opptreden i forbindelse med passkontroll

En kvinne varslet politidistriktet om at hun hadde mottatt en melding på Facebook fra en polititjenesteperson som hadde kontrollert hennes pass i grensekontrollen. Tjenestepersonen skrev i meldingen at han hadde funnet hennes navn i passet. Kvinnen opplevde meldingen fra tjenestepersonen som ubehagelig. Politidistriktet oversendte saken til Spesialenheten. Vedlagt oversendelsen fulgte referat fra politidistriktets møte med tjenestepersonen om hendelsen.

Tjenestepersonen hadde ved tre anledninger tatt kontakt på Facebook med kvinner han hadde kontrollert. Han forklarte at formålet med kontakten hadde vært «en liten flørt» og at han ikke hadde møtt kvinnene.

Saken ble vurdert etter straffeloven § 171 om forsettlig tjenestefeil og § 172 om grovt uaktsom tjenestefeil.

Spesialenheten påpekte at meldingene til kvinnene var uønsket oppmerksomhet. Tjenestepersonens opptreden var et klart brudd med hvordan det skal opptres overfor publikum.

Spesialenheten fant allikevel ikke at den konkrete opptreden var straffbar, og mente at forholdet burde følges opp videre i personalsporet. Arbeidsgiver hadde allerede iverksatt tiltak.

SØR-VEST POLITIDISTRIKT

Ransaking – bruk av samtykke og manglende notoritet

En kvinne anmeldte politiet for å ha ransaket hennes bolig. Politiet hadde ringt på ytterdøren og opplyst at det luktet hasj ved huset/i hagen hennes. De spurte om å få «ta en rask runde i huset for å sjekke». Kvinnen følte det ville være mistenkelig dersom hun nektet, og valgte derfor å samtykke.

Politiet forklarte at hensikten med besøket var å snakke med kvinnen for å undersøke, som det mildeste middel. Det var ikke på forhånd gitt, eller bedt om, ransakingsbeslutning. Politiet oppfattet at kvinnen forsto at de måtte undersøke. Da de hadde snakket med henne, var det ikke lenger grunnlag for mistanke. Kvinnen ønsket likevel at politiet skulle se gjennom boligen for å avkrefte mistanken.

Etterforskningen avklarte ikke om det var kvinnen som ba politiet om å se gjennom

boligen eller om det var politiet som ba om hennes samtykke til dette. Begge parter forklarte at politiet tok en "runde" i boligen, og at politiet ikke tok på noen ting. Begge parter forklarte at det var kvinnen som oppfordret politiet til å se i uteboden.

Forholdet ble vurdert etter straffeloven § 172 om grovt uaktsom tjenestefeil.

Spesialenheten fant det ikke bevist utover rimelig tvil at politiet opptrådte på et vis som kunne lede til straffansvar, og saken ble henlagt fordi intet straffbart forhold anses bevist.

Det var ikke sikret notoritet om oppdraget, noe som i ettertid gjorde det vanskelig å kontrollere politiets tjenesteutførelse. Manglende notoritet kan også åpne for en vilkårlig praksis. Saken ble sendt til administrativ vurdering.

Saken ble påklaget til Riksadvokaten, som opprettholdt Spesialenhetens avgjørelse. I klagevedtaket ble det uttrykt at det ved vurderingen av straffansvar må det gunstigste alternativ bevismessig legges til grunn. For den strafferettslige vurderingen må det tas utgangspunkt i at kvinnen ba politiet om å gå en runde i huset hennes og tok en kikk i redskapshuset og garasjen. Videre ble det uttrykt at det i utgangspunktet ikke er ulovlig eller kritikkverdig for politiet å ta kontakt med huseier for å gjøre nærmere undersøkelser. Det gjelder imidlertid ulike rettslige skranker for hvilke undersøkelser som kan foretas. Riksadvokaten la til grunn at det ikke ble foretatt en ransaking. Riksadvokaten stiller imidlertid spørsmål ved skjønnsomheten av å etterkomme en begjæring om å gjennomgå noens bolig for å avkrefte mistanke i en slik situasjon, der politiet selv ikke lenger har noen mistanke. Fra huseiers perspektiv vil dette lett fortone seg som et søk etter behov, selv om vedkommende har ren samvittighet og føler seg sikker på at det ikke er noe inkriminerende å finne. Videre stilte Riksadvokaten på mer generelt grunnlag spørsmål om hvorvidt forholdsmessighetsprinsippet etter omstendighetene kan stå i veien for at politiet i det hele tatt ringer på hjemme hos noen på grunn av mistanke om befatning med narkotika. Flere momenter vil spille inn ved forholdsmessighetsvurderingen, herunder hva slags

befatning det er mistanke om, mistankens styrke og retning og det aktuelle tidspunkt på døgnet. Riksadvokaten gikk ikke nærmere inn på dette i sammenheng med denne saken fordi den uansett ble vurdert å ligge slik til at det ikke kan sies å foreligge et slikt brudd på forholdsmessighetsprinsippet som kan føre til straffansvar.

Riksadvokaten sluttet seg til at saken var egnet for administrativ gjennomgang. I tillegg til å innskjerpe rutiner for å sikre notoritet ble det bedt om at man ved gjennomgangen tar sikte på en bevisstgjøring omkring skrankene for samtykke som rettslig grunnlag og betydningen av respekt for straffeprosesslovens grenser og retten til privatliv, jf. også Grunnloven § 102 og EMK artikkel 8.

TROMS POLITIDISTRIKT

Unnlatelse av å varsle om ransaking og sikre notoritet

En person anmeldte tjenestepersoner i politiet for å ha tatt seg ulovlig inn i hans bolig. Personen ble ikke varslet om at politiet hadde tatt seg inn i boligen. Hans datter kom hjem og så at inngangsdøren var åpen. Da hans kone kom hjem etter arbeidstid, merket hun at et vindu og soveromsdøren var åpen. En nabo fortalte da at tre polititjenestepersoner hadde tatt seg inn i boligen tidligere på dagen for å søke etter et famillemedlem. Politiet hadde brukt en stige til å ta seg inn i huset, og stigen stod fremdeles langs husveggen.

I PO-loggen er det ført at jourhavende jurist muntlig ga beslutning om pågripelse og ransaking på adressen. Noe senere på dagen var det nedtegnet «ingen hjemme på adressen». Straffesaken inneholder rapport om ransaking og beslag for en campingvogn og bil på adressen, men ikke for boligen.

Polititjenestepersonene forklarte i avhør at de dro til adressen på bakgrunn av en beslutning om pågripelse og ransaking. De tok seg inn i huset ved hjelp av en stige for å søke etter personen som skulle pågripes. Det ble ikke skrevet rapport om at de hadde vært inne i huset. De kontaktet ikke huseier verken forut for, under, eller i etterkant av ransakingen av boligen. Leder for patruljen forklarte at dørlåsen var elektronisk og han mente at han

tok opp håndtaket slik at døren gikk i lås, men husket ikke om han dobbeltsjekkete at den ble låst. Han hadde glemt å ta ned stigen han brukte for å ta seg inn i huset. Han hadde ikke tenkt på å skrive rapport om at de var inne i huset, fordi han følte at de ikke hadde ransaket, kun søkt etter en person. Han så i ettertid at rapport skulle vært skrevet.

Saken ble vurdert etter straffeloven § 172 om grovt uaktsom tjenestefeil.

Spesialenheten la til grunn at politiet ransaket etter beslutning fra påtalemyndigheten. Det ble imidlertid ikke skrevet rapport om ransakingen. Det fremgår av straffeprosessloven § 199 annet ledd at det «på stedet eller snarest mulig settes opp en rapport om ransakingen». Det følger videre av straffeprosessloven § 200 annet ledd at når noens bolig eller rom ransakes skal han eller i hans fravær noen i hans husstand eller en nabo tilkalles når det kan skje uten opphold. Selv om den mangelfulle rapporteringen og manglende varslingen av huseier ble ansett kritikkverdig, fant Spesialenheten at patruljens opptreden ikke var straffbar. Saken ble derfor henlagt som intet straffbart forhold anses bevist.

Saken ble oversendt politimesteren for administrativ vurdering. Politimesteren ble bedt om å vurdere om det overfor mannskaper i distriktet var grunn til å understreke plikten til å skrive rapport ved negativ ransaking og om mulig varsle når det gjennomføres husransaking.

Etter klage opprettholdt Riksadvokaten avgjørelsen. Riksadvokaten sluttet seg til Spesialenhetens kritikk, og var enig i at saken burde gjennomgå administrativt i politidistriktet.

OSLO POLITIDISTRIKT

Fotografier tatt i tjenesten ble lagret på mobiltelefon

I forbindelse med at en polititjenesteperson ble etterforsket for mulig seksuell omgang med en kvinne han hadde møtt i tjenesten, ble det tatt beslag i hans personlige datautstyr og mobiltelefon.

Under Spesialenhetens gjennomgang av datautstyret og mobiltelefonen, ble det

Forts.

ADMINISTRATIVE VURDERINGER 2018

funnet flere fotografier fra tjenstlige gjøremål, blant annet et bilde fra et drapssted, bilder tatt for dokumentasjon i straffesaker, samt signaleringsfoto. Tjenestepersonen forklarte at dette var fotografier han hadde tatt på åsteder e.l., som ledd i bevisikring og til tjenstlig bruk. Han opplyste også at det var vanlig å bruke mobiltelefonen til dette. Han mente det ikke var muntlige eller skriftlige rutiner i politidistriktet for sletting av slikt materiale.

Spesialenheten henla denne delen av saken som gjaldt tjenestepersonens sikring av tjenstlige opplysninger på mobiltelefonen etter bevisets stilling. Spesialenhetens vurdering var at politiet ikke har gode nok retningslinjer for sikring og sletting av tjenstlig informasjon på mobiltelefon. Saken ble sendt til politimester for administrativ vurdering.

OSLO POLITIDISTRIKT Uforsiktig omgang med skytevåpen

Politidistriktet varslet Spesialenheten om at en politihøgskolestudent hadde avfyrt et vådeskudd i politistasjonens garasje. Skuddet var avfyrt inne i en uniformert tjenstebil i sammenheng med våpensjekk. Hendelsen hadde ikke medført personskader, men det oppstod materiell skade idet skuddet gikk

gjennom et bilsete og videre ned i gulvet.

Spesialenheten fant at politihøgskolestudenten hadde opptrådt uaktsomt da det var begått en prosedyrefeil under våpensjekken. Det var ikke bevismessige holdepunkter for at skuddet var «egnet til å volde fare for andre». Det var ingen andre personer i umiddelbar nærhet. Saken for studenten ble henlagt som intet straffbart forhold anses bevist.

Politi høgskolestudenten hadde foretatt våpensjekken alene og han oppga at han ikke var opplært i å bruke nedspenningstønnen i gasjen. På den bakgrunn ble mulig straffansvar for studieveilederen vurdert. Studieveilederens opptreden ble ansett kritikkverdig, men ikke straffbar. Saken ble for studieveilederen henlagt etter bevisets stilling.

SØR-VEST POLITIDISTRIKT Dødsfall etter forutgående opphold i celle – stigende rus

En person som var innsatt i drukkenskapsarrest, ble funnet bevisstløs under en inspeksjon ca. 50 minutter etter inkvirering. Han hadde hjertestans og livreddende tiltak ble iverksatt. Ambulanse kom raskt og han ble fraktet til sykehus. Hjertet hans begynte å slå igjen,

men han forble bevisstløs og døde på sykehus tre dager senere. Ved ankomst på sykehuset hadde han 4,49 i promille.

Etterforskingen viste at personen oppsøkte vaktten ved politistasjonen og ba om å få overnatte i arresten. Vaktleder innvilget frivillig opphold i arresten, såkalt «husvill». Personen ble bedt om å gå til garasjeinngangen for å komme inn til arresten. På vei fra vaktten til garasjeinngangen må det antas at han inntok store mengder alkohol, slik at rusen ved inkvirering i arresten var sterkt oppadgående. En polititjenesteperson som ikke hadde med inkvireringen å gjøre, hadde observert at personen hadde med seg en 0,7 liters flaske vodka da han var i vaktten. Tjenestepersonen som observert flasken foretok seg ikke noe fordi han la til grunn at personen ikke ville få med seg flasken inn i arresten. Denne flasken var ukjent for de ansatte i arresten. Flasken ble senere gjenfunnet tom utenfor politistasjonen.

Ved ankomst i arresten ble personen igjen vurdert av vaktleder. Vaktleder vurderte personen som noe mer beruset enn da han var i vaktten, og spurte om han hadde inntatt mer alkohol. Personen hadde en 0,5 liters ølboks med seg, og han «erkjente» å ha

drukket mer. Vaktleder så ølboksen og trodde personen hadde drukket av denne. Vaktleder besluttet innsettelse i drukkenskapsarrest etter politiloven § 9. Han vurderte at personen var beruset og hadde opptrådt noe aggressivt i garasjelegget og ved ankomst i arresten. I drukkenskapsarresten ville personen få tilsyn hver halvtime og det var videoovervåkning av cellen. Det fremgår av forklaringer i saken at vaktleder vurderte at personen var beruset og hadde en stigende beruselsesgrad. Han vurderte at personen ikke var ute av stand til å ta vare på seg selv eller å gjøre rede for seg, og at det ikke var nødvendig med legetilsyn eller skjerpet tilsyn. Personen redegjorde greit for situasjonen sin og opptrådte adekvat. Det var flere tjenestepersoner som vurderte tilstanden hans på samme måte.

I løpet av de 50 minuttene etter at personen ble satt på celle, var det to inspeksjoner. Ved den første inspeksjonen hørtes puste-/snorkelyder. Ut fra videoopptak synes han å ha sluttet å puste og å ha fått hjertestans nokså kort tid forut for siste inspeksjon, da det raskt ble oppdaget at han var livløs.

Forholdet ble vurdert etter straffeloven § 171 om grov tjenestefeil og § 172 om grovt uaktsom tjenestefeil.

Spesialenheten fant at politiet hadde grunnlag for å sette personen i arrest. Det mest sentrale spørsmålet var om personen skulle vært undersøkt av lege forut for innsettelse i arrest, jf. politiloven § 9 fjerde ledd, jf. forskrift om bruk av politi arrest § 2-3 og lokal arrestinstruks punkt 3. Spesialenheten vektla at vaktleder hadde vurdert og snakket med personen over noe tid både i vakten, i arrestmottaket og på cellen, og at han hadde et godt grunnlag for å vurdere tilstanden hans. Vaktleder hadde ikke grunn til å tro at personen på den korte veien fra vakten til arrestinngangen kunne ha inntatt alkohol av en slik mengde og styrke at han skulle bli overstadig beruset. Vaktleder vurderte at personens opptreden i inkvireringen og på cellen ikke hadde forverret seg i særlig grad. De andre ansatte i arresten vurderte ham på samme måte. De vurderte at personen ikke var ute av stand til å ta vare på seg selv eller gjøre rede for seg. Det kunne ikke legges til grunn at personen ved inkvirering

fremstod i en slik tilstand at han skulle hatt legetilsyn. Gjennomgang av videoopptak viste heller ikke forhold av en slik karakter og over et tidsrom som gjorde at de burde vært oppdaget av ansatte i arresten.

Spesialenheten fant ikke bevismessige holdepunkter for at ansatte i politiet eller politidistriktet som foretak hadde opptrådt straffbart. Saken ble henlagt fordi intet straffbart forhold anses bevist.

Saken ble sendt til administrativ vurdering i læringsøyemed. Det ble vist til at blant annet graden av beruselse er vanskelig å vurdere og at tilstanden til en innsatt kan endre seg relativt raskt.

Riksadvokaten opprettholdt Spesialenhetens avgjørelse og var enig i at saken ble sendt til politimesteren i læringsøyemed. Riksadvokaten uttalte videre at «I denne sammenheng vil det være naturlig å rette oppmerksomheten mot hvorvidt det bør lages særlige rutiner for å håndtere mistanken om at en arrestant har en sterkt stigende beruselsesgrad.»

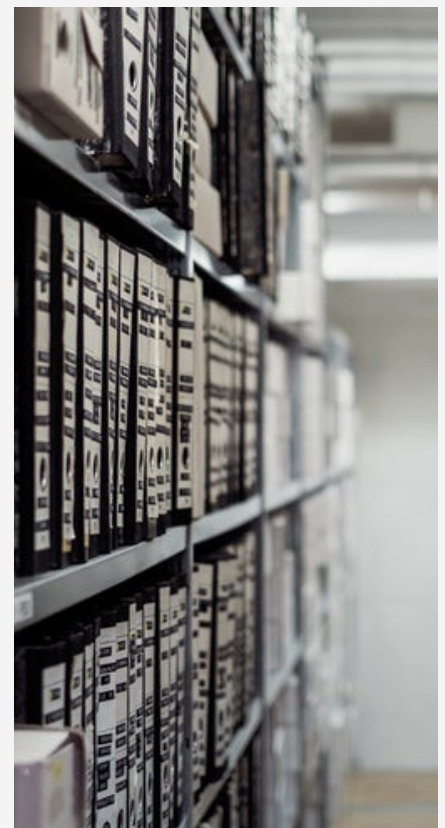
ØST POLITIDISTRIKT **Bruk av koden «undersøkelsessak» og manglende underretning til fornærmede**

I en sak om mistenkelig dødsfall anmeldte pårørende politiet for mangefull etterforskning og at de ikke hadde fått bistandsadvokat og/eller blitt underrettet skriftlig om at saken ble henlagt.

Spesialenheten fant ikke konkrete holdepunkt for at ansatte i politiet hadde opptrådt straffbart og henla saken fordi det ikke var rimelig grunn til å iverksette etterforskning. Det var imidlertid uheldig at saken var kodet som «undersøkelsessak» og avgjort utenfor straffesak. Pårørende får da ikke skriftlig underretning om påtaleavgjørelsen. Det ble i vedtaket vist til Riksadvokatens brev av 4. desember 2014 til politimestrene og statsadvokatene med retningslinjer for henleggelse av saker om mistenkelig dødsfall, samt Riksadvokatens brev av 26. januar 2016 til statsadvokatene, politimestrene og sjef for Kripos om rapport om «Monika-saken» - enkelte tilrådinger og pålegg.

Spesialenhetens vedtak ble påklaget til Riksadvokaten, som opprettholdt henleggelsen, og deretter bemerket:

«En har merket seg at de pårørende har etterlyst informasjon fra politiet, herunder om bistandsadvokatordningen. Politi og påtalemyndighet har som kjent et selvstendig ansvar for å ivareta pårørende på en hensiktsmessig og god måte. Dette innebærer bl.a. at de skal gis informasjon om sine rettigheter, sakens fremdrift og utvikling mv. Det er bare i en begrenset type saker de pårørende har krav på bistandsadvokat, og hvor denne er gitt et særlig ansvar for å ivareta og følge opp deres rettigheter. Riksadvokaten har merket seg at Spesialenheten har oversendt saken til politimesteren i Øst politidistrikt for administrativ gjennomgang i læringsøyemed. En legger til grunn at ivaretagelse av de pårørendes rettigheter er forhold som i dennes sammenheng vil bli tatt opp. De anførsler som klager har anført omkring politiets oppfølging av pårørende innebærer imidlertid ikke et straffbart forhold.»

UTRYKNINGER 2018

20. MARS 2018

Innlandet politidistrikt

En person innsatt i politiarrest kuttet seg i begge håndledd ved bruk av en kniv. Han hadde på ukjent måte fått med seg kniven inn på cellen. Han fikk førstehjelp og rask legebehandling.

Ved innsettelse ble arrestanten på grunn av opplysninger om inntak av rusmidler siste døgn vurdert som en risikoarrestant. Det ble besluttet tilsyn hver halvtime og kameraovervåking på cellen. Videoopptak hos politiet viste både visitasjonen og selvskadingen. Arrestanten har ikke avgitt forklaring til Spesialenheten, og det er ikke klarlagt hvordan han lykkes med å bringe med seg kniv inn på cellen.

Spesialenheten la til grunn at tre tjenestepersoner deltok i visitasjon av den innsatte, og at visitasjonen var grundig. Etter visitasjonen ble arrestanten hentet ut av cellen i noen få minutter for å ringe til advokat. Videoopptak fra cellen viser at han la seg med et pledd over hodet, og at det var bevegelser under pleddet. Ca. 20 minutter etter at personen ble satt tilbake på cellen, åpnet arrestforvarer celledøren og oppdaget at han bedrev selvskadingen. Ambulanse ble tilkalt.

Saken er henlagt fordi intet straffbart forhold anses bevist.

27. APRIL 2018

Trøndelag politidistrikt

En politipatrulje opptok forfølgelse av en bilfører på grunn av hans kjøreadferd. Bilføreren kjørte etter kort tid av veien, traff en stor stein, og døde som følge av skader ved sammenstøtet.

Etterforskingen viste at forfølgelsen hadde pågått over et kort tidsrom. Føreren, som var ruspåvirket, hadde meget høy hastighet da han kjørte ut av vegbanen. Politiet hadde grunnlag for å starte bilforfølgelsen, og forfølgelsen ble av Spesialenheten vurdert å ha vært gjennomført i samsvar med politiets retningslinjer for forfølgelse av kjøretøy

Saken er henlagt fordi intet straffbart forhold anses bevist.

Når noen har blitt alvorlig skadet eller mistet livet som følge av politiets eller påtalemyndighetens tjenestehandlinger, rykker Spesialenheten ut og iverksetter etterforskning straks. Også i andre saker vil det kunne være viktig å rykke ut for å komme raskt i gang med etterforskningen. I 2018 rykket Spesialenheten ut og iverksatte umiddelbare etterforskningstiltak i 7 saker.

22. JUNI 2018

Trøndelag politidistrikt

To politipatruljer oppsøkte en leilighet hvor det var bråk og slåssing. Da en av tjenestepersonene skulle gripe inn og stanse slåssingen, ble han oppmerksom på at en av personene på stedet stakk en annen person med kniv. Politiet benyttet først pepperspray uten at dette hadde virkning. En tjenesteperson avfyrte da et skudd mot benet til personen som holdt kniven.

Spesialenheten la til grunn at tjenestepersonen vurderte situasjonen som livstruende både for andre personer og politiet. Han handlet i nødverge og skuddet var derfor lovlig. Bruk av skytevåpen ble ansett nødvendig for å avverge knivangrepet og gikk ikke åpenbart ut over hva som var forsvarlig. Lempeligere midler var forsøkt uten å ha ført fram.

Saken er henlagt fordi intet straffbart forhold anses bevist.

3. JULI 2018

Vest politidistrikt

Flere politipatruljer rykket etter melding om ordensforstyrrelser ut til et leilighetsbygg. Da politiet tok seg inn i leiligheten, hoppet en person fra balkongen i 3. etasje, og døde som følge av fallet.

Spesialenheten har ikke truffet avgjørelse i saken.

13. JULI 2018

Oslo politidistrikt

En gutt på 11 år og en gutt på 5 år med sparkesykkel, gikk mot grønt lyssignal ut i et fotgjengerfelt i Oslo. Den 5 år gamle gutten ble påkjørt av en politibil under utrykning. Politibilen kjørte mot rødt lyssignal. Gutten ble kjørt til Ullevål sykehus, og utskrevet påfølgende dag.

Spesialenheten la til grunn at polititjenestepersonen som kjørte utrykning opptrådte uaktsomt i det han etter forholdene kjørte med for høy hastighet og unnlot å rette sin oppmerksomhet på personer ved/i fotgjengerfeltet.

Tjenestepersonen ble gitt forelegg på kr 8000 og tap av førerretten for 3 måneder for overtredelse av vegtrafikkloven § 31 jf. § 3 om uaktsom kjøring.

29. AUGUST 2018

Agder politidistrikt

Politiet ble varslet om at en stjålet båt var observert, og rykket ut. I sammenheng med pågripelse av personen som befant seg i båten, avfyrte politiet et skudd som traff personen i benet.

Spesialenheten har ikke truffet avgjørelse i saken.

17. SEPTEMBER 2018

Trøndelag politidistrikt

Politiet søkte etter en person som var mistenkt for å ha begått grove voldshandlinger. Da personen ble påtruffet av politiet, tok han frem en kniv. Politiet trakk seg tilbake, viste frem våpen og anropte personen. Da han forsøkte å påføre seg selv livstruende skader ved bruk av kniven, ble det avfyrte et skudd mot personens ben.

Spesialenheten la til grunn at vilkårene for nødrett var oppfylt.

Saken er henlagt fordi intet straffbart forhold anses bevist.

SAKER I DOMSTOLEN 2018

SØR-TRØNDELAG TINGRETT

En pensjonert polititjenesteperson ble 23. november 2017 tiltalt for å ha lagt skjul på sannheten i protokoll, jf. straffeloven (1902) § 120 og for legemsfornærmelse, jf. straffeloven (1902) § 228 første ledd og straffeloven (2005) § 271. Tjenestepersonen hadde i sin stilling i politiet blant annet som oppgave å iverksette tiltak for å beskytte en trusselutsatt kvinne. Han unnlot å loggføre deler av kontakten med kvinnen. De møttes en rekke ganger, og han tok henne gjentatte ganger på lår, rumpe, mage og rygg, selv om kvinnen sa hun ikke ønsket å bli tatt på. Den trusselutsatte kvinnens bistandsadvokat klaget over Spesialenhetens påtaleavgjørelse i saken. Riksadvokaten kom ved behandling av klagen til at tiltalen måtte utvides til å omfatte overtredelse av straffeloven (1902) § 325 nr. 1 om grov uforstand i tjenesten. Forholdet gjaldt innholdet i tekstmeldinger tjenestepersonen hadde sendt til kvinnen. Polititjenestepersonen ble ved Sør-Trøndelag tingretts dom 16. mars 2018 dømt til betinget fengsel i 60 dager og bot på kr. 15 000 for overtredelse av straffeloven (1902) §§ 120, 228 første ledd og straffeloven (2005) § 271. Han ble frifunnet for overtredelse av straffeloven (1902) § 325 nr. 1. Han ble i tillegg dømt til å

betale oppreisningserstatning til kvinnen med kr. 25 000. Dommen er rettskraftig.

NAMDAL TINGRETT, FROSTATING LAGMANNSRETT OG HØYESTERETT

En polititjenesteperson ble 2. november 2017 tiltalt for ved rettsstridig adferd overfor en aktør i rettsvesenet å ha opptrådt slik at det var egnet til å påvirke aktøren i forbindelse med en straffesak, jf. straffeloven § 157 første ledd a). Polititjenestepersonen sendte to tekstmeldinger til en person som hadde skutt en ulv. Personen skulle dagen etter forklare seg om hendelsen i avhør hos politiet. I tekstmeldingene ga tjenestepersonen blant annet råd om hvordan personen burde forklare seg, slik at det ble lettere for politijuristen å henlegge saken.

Namdal tingrett avsa 17. januar 2018 frifinnende dom i saken. Rettens flertall (lekdømmerne) mente at lovens vilkår om at det skal være opptrådt rettstridig ikke var oppfylt og viste til at polititjenestepersonen ikke hadde annen hensikt med tekstmeldingene enn å sikre at et relevant, selvopplevd og korrekt faktum kom fram i politiavhøret. Rettens mindretall (fagdømmeren) mente tekstmeldingene var egnet til å påvirke forklaringen fra personen som hadde skutt

ulven, at polititjenestepersonen hadde opptrådt rettsstridig, og at opptreden var av en karakter som bør straffes. Spesialenheten anket tingrettens dom.

Ved Frostating lagmannsretts dom av 19. april 2018 ble tjenestepersonen dømt til betinget fengsel i 45 dager og kr. 15 000 i bot. Rettens flertall mente at lovens vilkår var oppfylt, og viste blant annet til at han som etterforsker på saken hadde opptrådt rettsstridig. Tekstmeldingene var egnet til å påvirke politiforklaringen, og handlingen stred mot prinsippet om objektiv etterforskning. Mindretallet mente at tjenestepersonen ikke hadde opptrådt med nødvendig grad av skyld. Tjenestepersonen anket over lovanvendelsen og straffutmålingen. Spesialenheten motanket over straffutmålingen.

Høyesteretts ankeutvalg besluttet å fremme til behandling tjenestepersonens anke over lovanvendelsen. Ved Høyesteretts dom av 21. september 2018 (HR-2018-1784-A) ble tjenestepersonen domfelt for overtredelse av straffeloven § 171 om tjenestefeil, og dømt til å betale en bot på kr. 15 000. Høyesterett mente at vilkåret i straffeloven § 157 om «rettsstridig adferd overfor en

aktør i rettsvesenet» ikke var oppfylt fordi ikke enhver utilbørlig påvirkning rammes av bestemmelsen. Høyesterett påpekte imidlertid at tjenestepersonens handling klart var i strid med straffeprosesslovens og påtaleinstruksens regler om etterforskning, og at hans opptreden var egnet til å svekke kvaliteten i etterforskningen og tilliten til politiet. Han hadde ved dette klart brutt sin tjenesteplikt. Dommen er rettskraftig.

EIDSIVATING LAGMANNSRETT

En polititjenesteperson ble 31. januar 2017 tiltalt for en natt ca. kl. 23.20 å ha kjørt på E6 nordover ut av Oslo med en hastighet av 135 km/t til tross for at høyeste tillatte hastighet på strekningen var 80 km/t, jf. vegtrafikkloven § 31 første ledd jf. § 3.

Polititjenestepersonen kjørte et politikjøretøy som ikke var uniformert da hans hastighet ble målt av en UP-patrolje, som stanset ham da han hadde svingt av fra E6 og kjørte i retning av sin bostedsadresse. I kontakten med UP-patroljen på stedet erkjente han straffeskyld, og var villig til å vedta en bot for forholdet og samtykket i førerkortbeslag. Polititjenestepersonen oppga senere at han da fartsmålingen fant sted hadde fulgt etter

en bil som politiet var interessert i, og at han derfor i henhold til trafikkreglene § 2 nr.4 lovlig kunne fravike gjeldende fartsbestemmelse. Han lyktes aldri med å innhente bilen. Spesialenheten la i sin vurdering av saken til grunn at polititjenestepersonens forklaring om at han etter å ha avsluttet sin tjeneste i Oslo observerte en bil som politiet hadde interesse av, og som han derfor opptok forfølgning av, er konstruert for å slippe straff.

Polititjenestepersonen ble ved Nedre Romerike tingretts dom av 11. september 2017 frifunnet.

Spesialenheten anket over dommen. Ved Eidsivating lagmannsrett dom av 23. mars 2018 ble polititjenestepersonen domfelt til fengsel i 36 dager som ble gjort betinget med en prøvetid på 2 år, samt en bot på kr. 10 000, subsidiært 15 dagers fengsel. Han ble fratatt førerretten i 8 måneder og må avlegge delvis ny (praktisk) prøve ved gjenerverv av førerkortet. Dommen er rettskraftig.

Flertallet i lagmannsretten mente at det ikke hadde vært «tjenstlig grunn» til å kjøre så fort. Tjenestepersonen hadde avsluttet ordinær tjeneste, og hadde ikke opplyst at han hadde forfulgt en annen bil i det han ble stanset av en

Forts.

SAKER I DOMSTOLEN 2018

politipatrulje. Han hadde erkjent straffeskylld på stedet og samtykket i tilståelsesdom og førerkortbeslag. Tjenestepersonen var opplært i, og hadde tidligere praktisert, at han umiddelbart måtte vise tjenestebevis og opplyse hva oppdraget gjaldt hvis det hadde vært tjenstlig grunn til å kjøre for fort. Han hadde ingen god forklaring på hvorfor han ikke forholdt seg til instruksen om dette i foreliggende sak, og flertallet mente derfor at hans forklaring var oppkonstruert i ettertid.

OSLO TINGRETT

En tjenesteperson var tiltalt for ved en rekke anledninger å ha søkt i politiets etterretningsregister på personer, biler, mv. uten at det var tjenstemessig behov. Han var også tiltalt for å ha gitt opplysninger fra dette registeret til en annen person. Tiltalte erkjente forholdene i retten og ble ved Oslo tingrett dom av 21. februar 2018 dømt til fengsel i 15 dager, som ble gjort betinget med en prøvetid på 2 år, samt en bot på kr. 15 000, subsidiært 20 dagers fengsel. Dommen er rettskraftig.

BORGARTING LAGMANNSRETT

En pensjonert polititjenesteperson ble 6. februar 2016 etter ordre fra Riksadvokaten tiltalt for medvirkning til innførsel eller forsøk

på innførsel av et meget betydelig kvantum narkotika, jf. straffeloven (1902) § 162 første ledd, jf. tredje ledd, jf. femte ledd. Etter Riksadvokatens ordre ble polititjenestepersonen også tiltalt for grov korrupsjon, jf. straffeloven (1902) § 276 b, jf. § 276 a første ledd bokstav b. Tiltalen for korrupsjon gjelder at han i anledning av sin stilling som polititjenesteperson skal ha mottatt penger og andre økonomiske fordeler fra en medtiltalt til en samlet verdi av minst 2,1 millioner kroner.

Hovedforhandling i saken ble gjennomført i Oslo tingrett i tiden fra januar til mai 2017. Oslo tingrett avsa 18. september 2017 dom. Den pensjonerte polititjenestepersonen ble i tingretten dømt til straff av fengsel i 21 år og til å tåle inndragning av 667 800 kroner. Den medtiltalte ble dømt til straff av fengsel i 15 år og til å tåle inndragning av 825 millioner kroner.

Ankeforhandling med lagrette startet i august 2018. Lagretten svarte mandag 28. januar 2019 nei på hovedspørsmål om den pensjonerte polititjenestepersonen er skyldig i å ha medvirket til innførsel av narkotika, og ja på hovedspørsmål om han har mottatt en utilbørlig fordel i anledning stilling

(korrupsjon). Retten (de tre fagdommerne) besluttet etter at lagretten hadde avsagt sin kjennelse at saken skal behandles på ny for andre dommere, jf. straffeprosessloven § 376 a. Det følger av bestemmelsen at retten med enstemmighet kan beslutte at saken skal behandles på ny for andre dommere dersom retten finner det utvilsomt at tiltalte er skyldig. Ved ny behandling settes lagmannsretten som meddomsrett. Tiltaltes forsvarer har i medhold av § 376 a, tredje ledd anket til Høyesterett over rettens beslutning om at saken skal behandles på ny.

POSITIVE PÅTALE- AVGJØRELSE

I 2018 ble det i 54 av 1266 behandlede anmeldelser reagert med forelegg, tiltaler eller påtaleunntatelse.

Det var i alt 30 personer og 1 foretak som ble ilagt en straffereaksjon.

TILTALER

Misbruk av stilling, påvirkning av aktør i rettsvesenet mv.

En polititjenesteperson ble 27. september 2018 tiltalt for overtredelser av straffeloven (1902) § 193 for å ha skaffet seg seksuell omgang ved misbruk av stilling, straffeloven (2005) § 157 første ledd for påvirkning av et vitne til å endre forklaring til Spesialenheten, straffeloven (1902) § 256 jf. § 255 for underslag av beslag fra politiet, straffeloven (2005) § 171 om grovt brudd på tjenesteplikt ved håndtering av beslag, straffeloven (2005) § 322 jf. § 321 for tyveri av beslag fra politiet, straffeloven (2005) § 231 første ledd for å ha oppbevart narkotika, legemiddeloven § 31 annet ledd jf. § 24a første ledd for å ha brukt og vært i besittelse av dopingmidler, straffeloven (2005) § 202 for å ha opprettet, og for å ha fått andre til å opprette, telefonabonnement i annen persons navn og disponert dette som sitt eget, våpenoven § 33 jf. § 31 første ledd jf. våpenforskriften § 9 for å ha oppbevart en springkniv, samt legemiddeloven § 31 første ledd jf. § 16 annet ledd jf. første ledd for å ha overdratt legemiddel til en annen person. En person som ikke er tilsatt i politiet er tiltalt for medvirkning til påvirkning av et vitne samt for å ha opprettet telefonabonnement i en

annen persons navn i tilknytning til saken mot tjenestepersonen.

Hovedforhandling i tingretten er berammet i mars 2019.

Misbruk av stilling

En polititjenesteperson ble 30. oktober 2018 tiltalt for å ha misbrukt sin stilling for å oppnå seksuell omgang med en kvinne, jf. straffeloven § 295. Tjenestepersonen hadde bistått kvinnen i en førerkortsak. Tjenestepersonen ble også tiltalt for å ha gitt uriktig erklæring i førerkortsaken, jf. straffeloven § 365, ved å bekrefte at kvinnen hadde avgitt negative urinprøver uten at tjenestepersonen faktisk visste at prøveresultatene var negative. Hovedforhandling er berammet i mars 2019.

FORELEGG

Misbruk av stilling og registersøk uten tjenestemessig behov

En polititjenesteperson ble 26. februar 2018 gitt forelegg på kr. 15 000 for å ha overtrådt straffeloven § 171 om tjenestefeil. Etter at han som polititjenesteperson hadde avhørt en fornærmet i en alvorlig straffesak, hadde de flere seksualiserte samtaler og sendte fotografier av sine underliv til hverandre.

Polititjenestepersonen søkte flere ganger i politiets registre på den fornærmede i straffesaken uten at det var tjenestemessig behov for det. Forelegget er vedtatt.

Uforsiktig omgang med skytevåpen

En polititjenesteperson ble 16. mars 2018 gitt forelegg på kr. 10 000 for å ha overtrådt straffeloven § 188 om uforsiktig omgang med skytevåpen. Under trening med tjenestepistol unnlot tjenestepersonen å sjekke at våpenet var tømt før han foretok avtrekk, og et skudd gikk av. Kulen gikk inn i en murvegg og fragmenter av kulen ble spredt i rommet. To kolleger sto i umiddelbar nærhet da skuddet ble avfyrt. Forelegget er vedtatt.

Kroppskrenkelser

En polititjenesteperson ble 20. desember 2018 gitt forelegg på kr. 10 000 for overtredelse av straffeloven § 271 om kroppskrenkelse. Polititjenestepersonen slo en person med knyttet hånd. Personen var påsatt håndjern, lagt på gulvet bak i en cellebil og skulle transporteres til arresten. Tjenestepersonen slo som en reaksjon på at han ble spyttet på. Spesialenheten la til grunn at slaget ikke stod i forhold til den forutgående provokasjonen. Det var heller ingen presset eller vanskelig situasjon, idet det var kontroll på personen inne i cellebilen, samt at flere politikolleger befant seg rett utenfor bilen. Forelegget er vedtatt.

En polititjenesteperson ble 20. desember 2018 gitt forelegg på kr. 8 000 for overtredelse av straffeloven § 271 om kroppskrenkelse. I forbindelse med en diskusjon mellom tjenestepersonen og en innsatt om utdeling av sigaretter i lufttegården, kom begge med uttalelser som den andre oppfattet som krenkende og nedverdiggende. Den innsatte trakk seg unna tjenestepersonen, men tjenestepersonen fulgte etter, fortsatte diskusjonen og dyttet den innsatte så hardt i brystet at han måtte ta et skritt bakover. Spesialenheten mente dytten ikke kunne

anses som en nødvendig eller forholdsmessig tjenestehandling. Maktbruken ble ikke ansett nødvendig for å opprettholde ro, orden og sikkerhet i lufttegården. Forelegget er vedtatt.

Tjenestefeil

En polititjenesteperson ble 23. april 2018 gitt forelegg på kr. 7 000 for å ha overtrådt straffeloven § 171 om tjenestefeil. Tjenestepersonen deltok i et møte i regi av konfliktrådet i forbindelse med en sak mot en gutt på 15 år. På vei ut av møtet viste tjenestepersonen fingeren til gutten og sa «fuck you» til ham. Forelegget er vedtatt.

En polititjenesteperson ble 4. mai 2018 gitt forelegg på kr. 8 000 for å ha overtrådt straffeloven § 171 om tjenestefeil. I en periode på ca. ett år, søkte tjenestepersonen gjentatte ganger på flere personer i politiets registre uten å ha tjenestemessig behov for å foreta søkene. Forelegget er vedtatt.

En sivil politiansatt ble 8. mai 2018 gitt forelegg på kr. 15 000 for overtredelse av straffeloven § 172 om grovt uaktsom tjenestefeil. Den politiansatte endret våpennummer på 14 våpen i våpenregisteret, slik at våpnene i registeret fikk et uriktig og annet våpennummer enn det som var preget inn i våpnene. Endringene av våpennumrene medførte at korrekt våpennummer på våpnene ble fjernet fra våpenregisteret. Den politiansatte gjorde ingen undersøkelser rundt våpnene. Forelegget er vedtatt.

En polititjenesteperson ble 30. mai 2018 gitt forelegg på kr. 18 000 for å ha overtrådt straffeloven § 271 første ledd om kroppskrenkelse og § 171 om tjenestefeil. I sin fritid og under påvirkning av alkohol fremviste han for en taxisjåfør sitt polititjenestebevis og ba taxisjåføren gi han sitt førerkort. Han tok tak i taxisjåførens jakke rett under halsgropen og tok taxisjåførens mobiltelefon. Forelegget er vedtatt.

En polititjenesteperson ble 20. september 2018 gitt forelegg på kr. 15 000 for å ha overtrådt straffeloven § 171 om tjenestefeil. Han sendte et nakenbilde av seg selv på Snapchat til en 17 år gammel jente, som han som polititjenesteperson hadde et tjenestemessig ansvar for. Forelegget er vedtatt.

Søk i politiets registre uten tjenestemessig behov

En polititjenesteperson ble 15. mars 2018 gitt forelegg på kr. 10 000 for å ha overtrådt straffeloven § 171 om tjenestefeil. Tjenestepersonen søkte flere ganger på ulike personer i politiets registre uten at det var tjenestemessig behov for det. Forelegget er vedtatt.

Brudd på taushetsplikt og søk i politiets registre uten tjenestemessig behov

En sivil politiansatt ble 4. juli 2018 gitt forelegg på kr. 15 000 for å ha overtrådt straffeloven § 171 om tjenestefeil og straffeloven § 209 om brudd på taushetsplikt. Den politiansatte søkte gjentatte ganger på sin nabo i politiets registre uten å ha tjenestemessig behov for det. Videre ble informasjon fra registrene viderefremmet til uvedkommende. Forelegget er vedtatt.

Uaktsom kjøring under utrykning

En polititjenesteperson ble 4. juni 2018 gitt forelegg på kr. 6 000 for å ha overtrådt vegtrafikkloven § 31 første ledd jf. § 3 om uaktsom kjøring. Tjenestepersonen kjørte utrykning med politimotorsykel og kjørte mot rødt lyssignal og kolliderte med et kjøretøy som kjørte mot grønt lyssignal. Utrykningskjøretøyet brukte blålys men ikke sirener. Forelegget er vedtatt.

En polititjenesteperson ble 5. juli 2018 gitt forelegg på kr. 6 000 for å ha overtrådt vegtrafikkloven § 31 første ledd jf. § 3 om uaktsom kjøring. Polititjenestepersonen kjørte utrykning med politiets kjøretøy. I et lysregulert vegkryss kjørte han inn i krysset mot rødt

Forts.

POSITIVE PÅTALE- AVGJØRELSE

lyssignal og kolliderte med et annet kjøretøy som kom inn i krysset mot grønt lyssignal. Forelegget er vedtatt.

En polititjenesteperson ble 30. august 2018 gitt forelegg på kr. 8 000 og tap av førerretten for tre måneder for å ha overtrådt vegtrafikkloven § 31 jf. § 3 om uaktsom kjøring. Tjenestepersonen kjørte utrykning med politiets kjøretøy, og i et lysregulert vegkryss kjørte han inn i krysset mot rødt lyssignal, og kjørte på et barn som krysset gangfeltet mot grønt lyssignal. Utrykningskjøretøyet hadde varslet kjøringen med bruk av blått blinkende lys, men ikke ved bruk av sirener. Forelegget er vedtatt.

En polititjenesteperson ble 20. september 2018 gitt forelegg på kr. 8 000 for å ha overtrådt vegtrafikkloven § 31 første ledd jf. § 3 om uaktsom kjøring. Bilføreren kjørte utrykning med politiets kjøretøy, og kom i en høyrekurve over i motgående kjørefelt og kjørte inn i siden på en møtende buss. Forelegget er vedtatt.

En polititjenesteperson ble 31. oktober 2018 gitt forelegg på kr. 6 000 for å ha overtrådt vegtrafikkloven § 31 jf. § 3 om uaktsom kjøring. Tjenestepersonen kjørte utrykning med politiets kjøretøy, og i et lysregulert vegkryss

kjørte han inn i krysset mot rødt lyssignal, og kolliderte med en trikk som kom kjørende inn i krysset mot grønt lys. Utrykningskjøretøyet hadde varslet kjøringen med bruk av blått blinkende lys, men ikke ved bruk av sirener. Forelegget er vedtatt.

En polititjenesteperson ble 20. november 2018 gitt forelegg på kr. 6 000 for å ha overtrådt vegtrafikkloven § 31 første ledd jf. § 3 om uaktsom kjøring. Polititjenestepersonen kjørte utrykning med politiets kjøretøy. I et lysregulert kryss kjørte han inn i krysset mot rødt lyssignal, og kolliderte med en bil som kjørte inn i krysset mot grønt lyssignal. Forelegget er vedtatt.

En polititjenesteperson ble 13. desember 2018 gitt forelegg på kr. 7 000 for å ha overtrådt vegtrafikkloven § 31 første ledd jf. § 3 om uaktsom kjøring. Polititjenestepersonen kjørte utrykning med politiets kjøretøy, og overholdt ikke vikeplikten fra høyre, og kolliderte med et annet av politiets kjøretøy. Fører av dette kjøretøyet kjørte også utrykning. Forelegget er vedtatt.

En tjenesteperson ble 17. desember 2018 gitt forelegg på kr. 6 000 for å ha overtrådt vegtrafikkloven § 31 første ledd jf. § 3 om

uaktsom kjøring. Polititjenestepersonen kjørte utrykning med politiets kjøretøy. I et lysregulert kryss kjørte han inn i krysset mot kjøreretningen og mot rødt lyssignal, og kolliderte med en moped. Forelegget er vedtatt.

Andre overtredelser av vegtrafikklovgivningen

En polititjenesteperson ble 12. januar 2018 gitt forelegg på kr. 1 500 for å ha overtrådt vegtrafikkloven § 31 første ledd jf. § 23 første ledd om at kjøretøyet skal være i forsvarlig og forskriftmessig stand. Tjenestepersonen førte politiets motorvogn som var påsatt sommerdekk til tross for at vegen var isete eller snøbelagt. Forelegget er vedtatt.

En polititjenesteperson ble 4. mai 2018 gitt forelegg på kr. 8 000 for å ha overtrådt vegtrafikkloven § 31 første ledd, jf. § 3 om uaktsom kjøring. Polititjenestepersonen overholdt ikke skiltet vikeplikt, og kolliderte med et annet kjøretøy. Forelegget er vedtatt.

En polititjenesteperson ble 14. mai 2018 gitt forelegg på kr. 11 500 for å ha overtrådt vegtrafikkloven § 31 første ledd, jf. § 5 første ledd, jf. annet ledd, jf. skiltforskriften § 8.

Tjenestepersonen kjørte i en hastighet av 116 km/t til tross for at høyeste tillatte hastighet på stedet var 80 km/t. Forelegget er vedtatt.

En sivil bilfører ble 4. juli 2018 gitt forelegg på kr. 2 500 for overtredelse av vegtrafikkloven § 31 første ledd jf. § 3 om uaktsom kjøring. Han kjørte inn i et kryss og kolliderte inne i krysset med en politibil under utrykning. Føreren av politibilen varslet utrykningen med blålys. Den sivile bilføreren hadde kjørt inn i krysset mot gult lyssignal som skiftet til rødt. Det oppstod skade på begge kjøretøyene. Forelegget er vedtatt.

En polititjenesteperson ble 24. september 2018 gitt forelegg på kr. 13 000 for å ha overtrådt vegtrafikkloven § 31 jf. § 22 første ledd om kjøring i påvirket tilstand. Tjenestepersonen kjørte politiets tjenestebil til tross for at hun hadde promille. Promillen var så lav at det ikke var grunnlag for tap av førerrett eller prikkbelastning. Forelegget er vedtatt.

En polititjenesteperson ble 14. desember 2018 gitt forelegg på kr. 5 000 for å ha overtrådt vegtrafikkloven § 31 første ledd jf. § 24 første ledd første punktum. Han hadde i en periode på tre måneder kjørt personbil med tilhengervogn med samlet tillatt totalvekt på 4690 kg, til tross for at han kun hadde førerkort i klasse B. Forelegget er vedtatt.

FORETAKSSTRAFF

Politiets utlendingsenhet – grovt uaktsom tjenestefeil

Politiets utlendingsenhet ble 16. mars 2018 ilagt foretaksstraff med bot på kr. 100 000 for å ha overtrådt straffeloven § 172 om grovt uaktsom tjenestefeil.

En utlending ble holdt i varetekt på politiets utlendingsinternat på Trandum til tross for at jourhavende jurist i Politiets utlendingsenhet hadde besluttet løslatelse.

Utlendingen ble pågrepet en fredag og overført til Trandum påfølgende dag. Beslutningen om pågrep ble gjaldt frem til mandag. Jourhavende jurist besluttet mandag at utlendingen skulle løslates med pålegg om bestemt oppholdssted. Han sendte avgjørelsen på e-post kl 10.44 til mottaksavdelingen på Trandum for effektivering. Beslutningen om løslatelse ble også ført i saksbehandlingssystemet Utsys. E-posten ble ikke behandlet, og det var usikkert hva som faktisk hadde skjedd med den.

Ved rutinemessig hjemmelskontroll («mappesjekk») foretatt av en ansatt på Trandum natt til tirsdag og natt til onsdag, ble det avdekket at det ikke forelå rettsbok fra tingretten eller beslutning fra jurist om at utlendingen skulle sitte i varetekt. Resultatet av «mappesjekken» ble sendt til postmottak- e-post-adresser, samt i kopi til teandlede.

Varslene ble imidlertid ikke sendt til postmottak for jourhavende jurist, som ifølge rutinen også skulle ha varslene. Ingen av disse varslene førte til at utlendingen ble løslatt. Dette skjedde først onsdag da unnlatelsen av å løslate utlendingen ble oppdaget av en saksbehandler i Politiets utlendingsenhet. Han ble løslatt samme dag kl. 17 og hadde da sittet mer enn 50 timer for lenge i varetekt.

Spesialenheten la vekt på at Politiets utlendingsenhet ikke hadde utviklet eller innarbeidet rutiner som i tilstrekkelig grad var egnet til å forebygge feil i bruken av et så alvorlig tvangsmiddel som frihetsberøvelse. Rutinen som var utviklet for kontroll av hjemmelsgrunnlag for innsettelse, ved gjennomføring av «mappesjekk» på nattestid fremstod, slik den ble praktisert i denne saken, som klart utilstrekkelig. Etter at det ble konstatert manglende hjemmelsgrunnlag både natt til tirsdag og natt til onsdag, skjedde ingen umiddelbar og aktiv oppfølging av forholdet.

Rutinene med forsendelse av varsel om manglende hjemmel til e-poster til fastsatte adresser ga ingen trygghet for kontrollert ansvarsoverføring og adekvat oppfølging. Det ble ikke fullt ut avklart om det i denne saken kunne skyldes teknisk svikt eller menneskelig feil, men en faktor som klart kan ha innvirket var at ansvars- og oppgavefordeling blant de ansatte på mottaksteamene ikke synes å ha vært tydelige nok. Opphold i varetekt er et meget inngripende maktmiddel, og det skal til enhver tid foreligge lovhjemmel for inngrepet. Klare rutiner for å kontrollere lovligheten av tvangsmidlet er således absolutt nødvendig. Politiets utlendingsenhet opplyste at de hadde endret rutinene sine etter hendelsen. Forelegget er vedtatt.

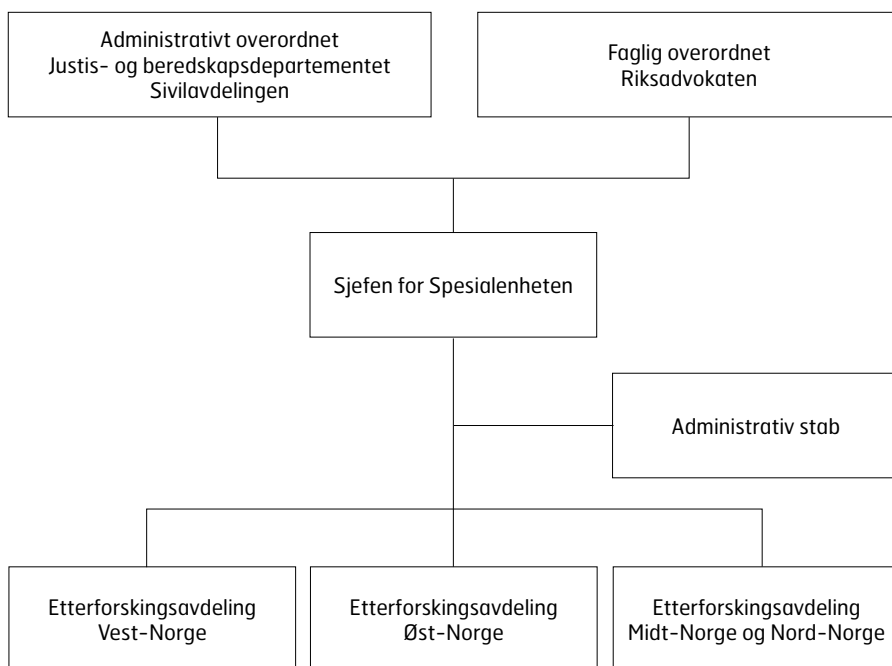
PÅTALEUNNLATELSE

En polititjenesteperson ble 21. september 2018 i medhold av straffeprosessloven § 69 første ledd gitt påtaleunnlatelse for uforsiktig omgang med eksplosiver, jf. straffeloven § 188. I forbindelse med opprydding på et øvingsområde for politiet etter en flom, hadde han kastet ca. 50 fenghetter på et bål med den følge at disse eksploderte. Eksplosjonen var egnet til å volde fare for kollegaen som befant seg i umiddelbar nærhet. Polititjenestepersonen ble i sammenheng med hendelsen selv alvorlig skadet.

ORGANISERING OG BEMANNING

Spesialenheten for politisaker ble opprettet 1. januar 2005 og har som oppgave å etterforske saker som gjelder spørsmålet om ansatte i politiet eller påtalemyndigheten har begått straffbare handlinger i tjenesten. Enheten er ikke en del av politiet, men en uavhengig organisasjon som administrativt er underlagt Justis- og beredskapsdepartementet og faglig underlagt Riksadvokaten.

Spesialenheten har 35 fast ansatte medarbeidere, hvorav 15 er etterforskere. I tillegg deltar 10 personer som er oppnevnt på verv. Enheten er organisert med ett nivå for etterforskning og ett nivå for overordnet ledelse. Sjefen for Spesialenheten, som har det overordnede ansvaret og treffer påtaleavgjørelse i alle saker, er lokalisert på Hamar. Enhetens etterforskningsavdelinger er lokalisert i Hamar, Oslo, Trondheim og Bergen.

PERSONER PÅ VERV

I tillegg til fast ansatte medarbeidere deltar 10 advokater som er oppnevnt på verv i arbeidet med saker i Spesialenheten. Ordningen med verv understreker enhetens uavhengighet og skal bidra til åpenhet og tillit.

Morten Engesbak

Advokat ved advokatfellesskapet Mette Y. Larsen & Co. Oslo

Bjørn Rudjord

Advokat/partner ved Advokatfirmaet Elden DA, Oslo

Mats J. Iversen Stenmark

Advokat/partner ved Fend advokatfirmaet DA, Oslo

Ellen Eikeseth Mjøs

Advokat/partner ved Sentrumsadvokaten, Bergen

Eirik Nåmdal

Advokat/partner ved Sentrumsadvokaten, Bergen

Åge Gustad

Advokat i kontorfellesskapet Advio advokatkontor, Kristiansund N

Halvor Hjelm-Hansen

Advokat/partner ved Advokatfirma Erbe & Co DA, Trondheim

Kai Stephansen

Advokat/partner ved Advokatfirmaet Strand & Co ANS, Trondheim

Roy Hedly Karlsen

Advokat/partner ved Bjerkan Stav Advokatfirma AS, Trondheim

Magnhild Meringen

Advokat/partner ved Advokatene på Storkaia DA, Kristiansund N

SPESIALENHETENS LEDERGRUPPE

Jan Egil Presthus

Sjef for Spesialenheten for politisaker

Guro Glærum Kleppe

Assisterende sjef, Spesialenheten for politisaker

Vigdis Thomassen Aaseth

Administrasjonssjef, Spesialenheten for politisaker

Liv Øyen

Leder for etterforskningsavdeling Øst-Norge

Halvor Hjelm-Hansen

Leder for etterforskningsavdeling Midt- og Nord-Norge. Advokat på verv

Ellen Eikeseth Mjøs

Leder for etterforskningsavdeling Vest-Norge. Advokat på verv

ARTIKLER FRA TIDLIGERE ÅRSRAPPORTER

2008

- Beskyttelse av det sivile samfunn
- Spesialenheten prøvet saken gjennom tre rettsinstanser - Maktbruk ved pågripelse
- Politiets tjenesteutøvelse – når er den straffbar?
- Hyppige brudd på taushetsplikt
- Bilforfølgelse og torpedering
- Korrupsjon er samfunnsskadelig
- Anmeldelser av rasisme
- Politiets bruk av håndjern

2009

- Frihetsberøvelse – hendelser i arrest
- Foretaksstraff
- Saksbehandlingstid
- Riksenheten for polismål
- Kan straffbare handlinger i politiet forebygges?

2010

- Politiets operasjonssentral
- Frihetsberøvelse
- Misbruk av registeropplysninger
- Når politiet slår
- Seksuell kontakt mellom polititjenestepersoner og parter i straffesaker
- Plikt til registrering av anmeldelser

2011

- Fradømmelse av stilling
- Notoritet om beslutninger i straffesaker
- Korrupsjon i norsk politi
- Politiansattes vandel
- Bruk av politiets signatur i privat sammenheng
- Hendelser i arrest

2012

- Politiets møte med publikum
- Beslutning om ransaking
- Notoritet om beslag, ransaking og inkvirering
- Avkledd i arrest
- Taushetspliktsbrudd
- Pågripes rett til å forklare seg
- Riktig bruk av håndjern
- Politiets inngripen mot utenlandske tiggere
- Politiets informasjonsansvar
- Politiets plikt til å handle i farlige situasjoner

2013

- Analyse av maktbruksaker
- Informasjonslekkasjer fra politiet til media
- Sambandsdisiplin
- Status i avhør hos Spesialenheten
- Arrest - et inngripende tiltak
- Anmeldelser mot polititjurister
- Straffeprosesslovens krav om rapport etter ransaking
- Fotografering/filming av politiets tjenestehandlinger
- Ledelse i politiet

2014

- 10 år med Spesialenheten for politisaker
- Godkjenning av overtidsarbeid
- Frihetsberøvelse/hendelser i arrest
- Metodebruk og metodeutvikling
- Varsling om anmeldelse
- «Politiet besvarer ikke mine henvendelser»
- Misbruk av politiets registre
- Bistand til CPT
- Forebygging av tortur
- Etterforskning av saker hvor politiet harskutt

2015

- Spesialenhetens 10 årsmarkering
- Etikk i politiet
- Etterforskning når skudd er avfyrt
- Vådeskudd
- Misbruk av politiregistre
- Behandling av bistandsanmodninger
- Nødvendig eller til vesentlig lette i tjenesten
- Nye bestemmelser om lovbrudd begått i offentlig tjeneste

2016

- Anmeldelser av politiets maktbruk
- Vold i nære relasjoner
- Utlevering av bildeopptak til media
- Kunnskap om andre kulturer
- Taushetsbrudd begått ved å gi opplysninger til familie eller bekjente
- Bruk av body cuff på innsatte i politiarrest

2017

- Politiets bruk av skytevåpen
- Varslingsaker
- Uønsket seksuell oppmerksomhet
- Straffbart søk i politiets registre
- Kan det være godt politiarbeid
- På oppdrag fra Europarådet i Georgia
- Nordisk samarbeidsmøte

SPESIALENHETEN FOR POLITISAKER

Telefon: 62 55 61 00
Telefaks: 62 55 61 02

E-post: post@spesialenheten.no
Postadresse: Postboks 93, 2301 Hamar

Etterforskningsavdeling Øst-Norge
Besøksadresse: Grønnegata 82, Hamar
Besøksadresse: Kirkegata 1-3, Oslo

Etterforskningsavdeling Vest-Norge
Besøksadresse: Slottsgaten 3, Bergen

Etterforskningsavdeling Midt-Norge og Nord-Norge
Besøksadresse: Kongens gate 30, Trondheim

Avdelingskontorene er bemannet med etterforskere som ofte vil være ute på oppdrag. Besøkende bør gjøre forhåndsavtale om besøk. Alle avdelingene kan kontaktes på oppgitt telefonnummer og e-postadresse.

www.spesialenheten.no